

ZPRÁVY A SDĚLENÍ

JOSEF SOLAŘ SEDMDESÁTILETÝ

Revoluce na sklonku roku 1989 přišla právě včas i na to, abychom mohli sobě i ostatním připomenout 70. narozeniny doc. dr. Josefa Solaře, CSC., zakladatele obnovené katedry sociologie filozofické fakulty naší univerzity. Narodil se 26. listopadu 1919 v Brně a brněnskou filozofii začal studovat v r. 1939. Němečtí okupanté mu však náhradou za uzavřené vysoké školy poskytli studium nejtvrději; pro účast v odbojovém hnutí mládeže trávil roky 1941—45 v nacistických káznicích. Po válce — navzdory těžkým zdravotním důsledkům uvěznění — usilovně dokončuje své vzdělání, pracuje jako redaktor a posléze působí na společenskovedních útvarech Vysoké školy zemědělské a na katedře dialektického a historického materialismu FF UJEP. Stojí zde od června 1964 také v čele sociologického oddělení, které se oficiálně 23. června 1965 ustavuje jako samostatná katedra sociologie.

Jako vedoucí tohoto staronového pracoviště, programově navazujícího na slavné meziválečné tradice brněnské sociologické školy, jejímž čelným představitelem byl na Masarykově univerzitě až do r. 1950 prof. I. A. Bláha, vyvíjí doc. J. Solař s postupně se rozšiřujícím okruhem spolupracovníků v následujících čtyřech letech aktivitu zcela mimořádnou. Podařilo se mu zde nejen plně rehabilitovat sociologii jako vědu i jako předmět vysokoškolského studia, nýbrž zároveň rozvinout bohatou teoretickou i empirickou činnost. Ve spojitosti s potřebami výuky a vědeckého zaměření katedra záhy zakládá vlastní Laboratoř sociologického výzkumu, stává se celostátním koordinačním centrem badatelských úkolů „Dějiny čs. sociologie“ a „Sociologie inteligence“, rozvíjí významné popularizační akce po celé Moravě (např. formou lidových univerzit) a navazuje také bohaté zahraniční styky; navštěvují ji takové čelné postavy evropské sociologie, jako T. W. Adorno či tehdejší prezident Mezinárodní sociologické asociace J. Szczepański.

Bezprostřední odborný zájem doc. J. Solaře se pak soustřeďuje na obecnou sociologickou teorii, historii sociologie a sociologii politiky; v letech 1967—68 vydává na tato témata na dvacet učebních textů a zásadních statí (namátkou jmenujme skriptu „Úvod do dějin sociologie“, „Sociologie organizace“ či články „Politika v pojetí I. A. Bláhy“, „Sociologie a futurologie“ atd.). V r. 1966 je doc. J. Solař delegátem čs. sociologů na VI. světovém sociologickém kongresu ve Francii, o rok později je zvolen předsedou Čs. sociologické společnosti.

Oficiální slovník následně konzolidace shrnul v jednom ze svých tehdejších „poučení“ celé toto období takto: „Na brněnské univerzitě se začaly prosazovat pokusy

o deformaci výuky marxismu leninismu, sílily snahy o jeho nahrazení scientistickou politologií a konečně buržoazní sociologií.“ V poněkud tajnějších dokumentech pak také nalezneme doklad o propuštění J. Solaře z UJEP z května 1971, v němž je mu mj. jako náhradní zaměstnání odpovídající jeho kvalifikaci nabízeno místo údržbáře kolejí a menz.

Naštěstí 70. narozeniny zastihují doc. dr. Josefa Solaře, CSc., nejen v plné svě-
žesti, nýbrž i s rozsáhlou sítí nepřerušovaných styků s evropskou vědou a také se záviděníhodným elánem uplatnit všechno to starší i nové ve výchově dalších socio-
logů. Součástí rehabilitace tohoto významného odborníka bylo i jeho jmenování
čestným předsedou obrozené Masarykovy sociologické společnosti v lednu 1990.

Pavel Pácl

KONFLIKT MATEŘSKÉ A PROFESNÍ ROLE ŽENY : INTER-ROLE KONFLIKT NEBO INTRA-ROLE KONFLIKT ?

Četné problémy, které v souvislosti s uskutečňováním procesu ženské emancipace vznikají především ve sféře rodinné, ale které se zpětně odrážejí i ve sféře profes-
ní, jsou do jisté míry determinovány mnoha skutečnostmi dosud nevyřešenými i na
bázi teoretické. Dlouho se považovalo za samozřejmé, že vytvoření objektivních
podmínek pro zrovnoprávnění mužů a žen, tj. pro možné zapojení žen do pracov-
ního procesu, přístup žen ke vzdělání a vyrovnání mužů a žen i po stránce funkční-
ho zařazení a odměňování, je samo o sobě postačujícím faktem, a pokud se při-
znávala existence určitých sporných momentů, hledalo se jejich řešení opět pře-
devším v dostupné optimalizaci objektivních podmínek. Toto objektivistické hledisko
v sobě skrývalo imanentní předpoklad vzájemné zastupitelnosti a nahraditelnosti
mužů a žen (vyjma prvotní fázi rodičovství), čili existenci jakési univerzální by-
tosti. V jeho pozadí stojí dosud i na teoretické úrovni neuzavřená otázka možného
zrušení dělby práce podle pohlaví v páru muž-žena. Jelikož předpoklad vzájemné
zastupitelnosti a nahraditelnosti mužů a žen je v podstatě atributem i feministic-
kého řešení otázky, zda je možné zrušit pohlavní dělbu práce, vyjdeme v dalších
úvahách z některých feministických paradigmat.

Feminističtí autoři pokládají změnu v tradičním dělení rolí podle pohlaví za
nutný předpoklad skutečného zrovnoprávnění ženy. Argumentují tím, že dělení
rolí podle pohlaví se sice prezentuje jako dané přírodou, ve skutečnosti je však
sociálním výtvořem, a tudíž je změnitelné. A právě ve zdůvodňování dělení rolí
biologickými rozdíly mezi mužem a ženou spatřují (srv. Wagnerová, 1986) hlavní
potíže v překonávání tradičního dělení rolí, a to především proto, že my sami ne-
reflektovaně chápeme vnější projevy rolových stereotypů jako pohlavní identitu
samotnou. Jako bychom pak vykonáváním činnosti spjaté tradičně s jiným pohlav-
ním ztráceli něco ze své pohlavní identity.

Vedle uvedeného předsudku, tj. ztotožňování pohlavních rolí s pohlavní identi-
tou, musíme se podle feministických autorů vyrovnat i s apriorním spojováním roz-
dílů mezi muži a ženami s jejich rozdílným hodnocením, tj. s tím, že mužům
připisované vlastnosti, způsoby a chování bývají ceněny výše. Odlišnost pohlaví je
tak přenesena do jednostranného poměru závislosti, který je přitom legitimizován
dominantní mužskou skupinou a představován za pomoci různých, i metafyzických
kritérií jako podmíněný přírodou (srv. Müller, 1986). (Podle Müllera připadla klí-
čová role v procesu diskriminace žen sociálnímu a prostorovému rozdělení mužů